

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

૨૦૨૦નો આર/વિશેષ ફોજદારી અરજી નંબર ૭૭૫૬
મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ ગીતા ગોપી

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા.
૨	પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં?	હા.
૩	શું માન. ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	---
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	---

=====

કનૈયાલાલ સુંદરજી દેત્રોજી

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી મુકેશ કુમાર સુદર્શન (૧૦૨૬૮) અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ માટે
સુશ્રી. હેતુ એમ. સુદર્શન (૧૦૦૫૧) અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ માટે
૧ નંબરના અરજદાર માટે નરેન્દ્ર કે અમીન (૮૫૦૬)
પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૨ માટે આપવામાં આવેલી નોટિસ (૪)
પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે શ્રી પ્રણવ ત્રિવેદી એપીપી

=====

કોરમ: માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ ગીતા ગોપી

તારીખ : ૨૪/૦૧/૨૦૨૨

સી.એ.વી. ચુકાદો

૧. પ્રસ્તુત અરજી ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અને કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસીજર, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં "સી.આર.પી.સી.") ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ, એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગર ખાતે નોંધાયેલ આઈ-સી.આર. નંબર ૭/૨૦૧૮ વાળી એફ.આઈ.આર. કે જે ભ્રષ્ટાચાર નાબૂદી અધિનિયમ, ૧૯૮૮ (હવે પછી ટૂંકમાં 'પી.સી. એક્ટ' તરીકે ઓળખાશે) ની કલમ ૧૩(૧)(ઈ) અને ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે છે, તેને રદ કરવા અને બાજુ પર મૂકવા માટે, તેમજ સંબંધિત સત્તાધિકારીને એવો નિર્દેશ આપવાની માગણી સાથે દાખલ કરવામાં આવી છે કે એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગર ખાતે નોંધાયેલ આઈ-સી.આર. નંબર ૬/૨૦૧૮ વાળી એફ.આઈ.આર. ના સંબંધમાં માત્ર એક જ ચાર્જશીટ અરજદાર સામે રહેશે, અને/અથવા સંબંધિત વિભાગને અરજદારને નોકરીમાં પુનઃસ્થાપિત કરવા માટેનો નિર્દેશ આપવા માટે છે.

૨. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ગુજરાત સ્ટેટ લેન્ડ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન, ગાંધીનગર (હવે પછી ટૂંકમાં 'જી.એસ.એલ.ડી.સી.' તરીકે ઓળખાશે) ના અધિકારીઓ સામે કમિશન અને લાંચ લેવા અંગેના ગુમચરો (ઈન્ટેલિજન્સ) ના અહેવાલના આધારે, ૧૨.૦૪.૨૦૧૮ ના રોજ દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો, જ્યાં અરજદાર મેનેજિંગ ડિરેક્ટર

તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને દરોડા પાડનાર ટુકડીએ હાલના અરજદાર પાસેથી એક કાળી બેગ રિકવર કરી હતી, જેમાં રૂ. ૧,૨૮,૦૦૦/- રોકડા અને રૂ. ૩૦,૫૮૪/- ના બિલ સાથે સોનાની કાનની બુટ્ટીઓ મળી આવી હતી. અરજદાર જણાવે છે કે સદર તપાસના અનુલક્ષીને પી.સી. એક્ટની કલમ ૮, ૧૦ અને ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગર ખાતે આઈ-સી.આર. નંબર ૬/૨૦૧૮ વાળી એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી.

૨.૧ અરજદાર વધુમાં જણાવે છે કે તપાસ બાદ, ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં અરજદારને આરોપી નંબર ૨ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા છે, અને સદર એફ.આઈ.આર. નોંધાયા પછી, ૧૬.૦૪.૨૦૧૮ ના રોજ એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગર ખાતે તે જ પ્રકારના આક્ષેપો સાથે આઈ-સી.આર. નંબર ૭/૨૦૧૮ વાળી બીજી એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી.

૨.૨ એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદારે આઈ-સી.આર. નંબર ૬/૨૦૧૮ અને આઈ-સી.આર. નંબર ૭/૨૦૧૮ વાળી એફ.આઈ.આર. રદ કરવા માટે સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપ્લિકેશન નંબર ૩૪૮૬ ઓફ ૨૦૧૮ રજૂ કરીને આ કોર્ટનો સંપર્ક કર્યો હતો અને સદર અરજી સાથે, અરજદારે સી.આર.એમ.એ. નંબર ૯૮૫૬ ઓફ ૨૦૧૮ અને સી.આર.એમ.એ. નંબર ૯૮૬૬ ઓફ ૨૦૧૮ વાળી બે નિયમિત જામીન અરજીઓ પણ રજૂ કરી હતી. બંને એફ.આઈ.આર. ના સંબંધમાં આ કોર્ટના તારીખ ૧૯.૦૬.૨૦૧૮ ના હુકમથી અરજદારને નિયમિત જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા છે, જ્યારે એસ.સી.આર.એ. નંબર ૩૪૮૬ ઓફ ૨૦૧૮ વાળી રદ્દીકરણ અરજી પરત ખેંચાયેલી ગણીને નિકાલ કરવામાં આવી હતી અને ચાર્જશીટ દાખલ કર્યા પછી અરજદારને નવેસરથી અરજી કરવાની છૂટ આપવામાં આવી હતી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે બે

વર્ષનો સમય વીતી ગયા પછી પણ ચાર્જશીટ દાખલ થઈ શકી ન હતી અને તેથી આ અનુગામી અરજી કરવામાં આવી છે.

૩. અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી નરેન્દ્ર કે. અમીન રજૂઆત કરે છે કે, પ્રસ્તુત એફ.આઈ.આર. એ તપાસનું પુનરાવર્તન સિવાય કશું નથી કે જે અગાઉની એફ.આઈ.આર. માં અગાઉથી થઈ ચૂકી છે જ્યાં ચાર્જશીટ દાખલ થઈ ચૂકી છે. તેઓ રજૂઆત કરે છે કે અગાઉની એફ.આઈ.આર. ની નોંધણીના માત્ર ત્રણ દિવસ પછી, ૧૬.૦૪.૨૦૧૮ ના રોજ તે જ પોલીસ સ્ટેશનમાં પરંતુ અન્ય અધિકારી એટલે કે અત્રેના સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા બીજી આક્ષેપિત એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી. તેઓ જણાવે છે કે કાયદો એક જ ગુના માટે બીજી એફ.આઈ.આર. નોંધવાની મંજૂરી આપતો નથી.

૩.૧ શ્રી અમીન રજૂઆત કરે છે કે આક્ષેપિત એફ.આઈ.આર. અને તે અંગેની આગળની કાર્યવાહી કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખામીયુક્ત છે અને તેમાંથી કોઈ પ્રથમ દર્શનીય (કોન્સિડેરેબલ) ગુનો પ્રગટ થતો નથી, તેથી, તેને રદ કરવી અને બાજુ પર મૂકવી જરૂરી છે. તેઓ રજૂઆત કરે છે કે આક્ષેપિત એફ.આઈ.આર. ના સંબંધમાં તપાસ છેલ્લા બે વર્ષથી આગળ વધી નથી અને તપાસ એજન્સીના વર્તનથી અરજદારને નોકરીમાં પુનઃસ્થાપિત કરવાની શક્યતાઓને નુકસાન પહોંચ્યું છે.

૩.૨ શ્રી અમીને દલીલ કરી હતી કે એફ.આઈ.આર. ના પ્રથમ દર્શનીય વાંચનથી પણ હાલના અરજદાર સામે કોઈ કેસ બનતો નથી, કારણ કે અરજદારનો માસિક પગાર દરોડા દરમિયાન રિકવર કરાયેલી રકમ કરતાં વધુ હતો. તેઓ રજૂઆત કરે છે કે અરજદારના ઘરની તલાશી દરમિયાન કોઈ વાંધાજનક વસ્તુ મળી આવી ન હતી અથવા રિકવર થઈ ન

હતી કે જે અપ્રમાણસર મિલકતના કેસ સમાન થાય. તેઓ રજૂઆત કરે છે કે કોઈપણ કથિત ગુનાનું કોઈ પ્રગટીકરણ એફ.આઈ.આર. ની શ્રેણી નોંધવા માટે વાજબી ઠેરવતું નથી અને સદર મુદ્દો હવે શંકાસ્પદ રહ્યો નથી કારણ કે સન્માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કાનૂની ચુકાદાઓની શ્રેણીમાં નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે તે જ વ્યવહાર માટે અનુગામી એફ.આઈ.આર. નોંધવી એ કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ છે.

૩.૩ તેઓ રજૂઆત કરે છે કે સી.આર.પી.સી. ની જોગવાઈઓ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે પોલીસ સ્ટેશનના ઈન્ચાર્જ અધિકારીએ પ્રથમ દર્શનીય (કોન્સિઝેબલ) ગુનાની જાણ થતાં સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬ અથવા ૧૫૭ માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ તપાસ શરૂ કરવી પડે છે અને તપાસ પૂરી થયા પછી અને એકત્રિત કરાયેલા પુરાવાઓ પર, સંબંધિત તપાસ અમલદારે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૯ અથવા ૧૭૦ હેઠળ અભિપ્રાય બાંધવો પડે છે અને સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩(૨) હેઠળ સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવો પડે છે. તેઓ રજૂઆત કરે છે કે આવો અહેવાલ દાખલ કર્યા પછી પણ, કોઈપણ વધુ માહિતી અથવા સામગ્રી માટે, નવી એફ.આઈ.આર. નોંધવાની કોઈ જરૂર નથી, કારણ કે તપાસ અમલદારને કોર્ટની પરવાનગીથી વધુ તપાસ કરવાની સત્તા છે અને જ્યાં વધુ તપાસ દરમિયાન, તપાસ અમલદાર વધુ પુરાવા, મૌખિક કે દસ્તાવેજી એકત્રિત કરે છે, તો તેણે તેને એક અથવા વધુ આગળના અહેવાલો સાથે મોકલવાના રહે છે જે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩ ની પેટા-કલમ (૮) પરથી સ્પષ્ટ થાય છે.

૩.૪ પોતાની રજૂઆતના સમર્થનમાં, શ્રી અમીને ટી.ટી. એન્ટોની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ, (૨૦૦૧) ૬ એસસીસી ૧૮૧ માં અહેવાલ થયેલ ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જો કોઈ ગુનો વિવિધ હકીકતો બનાવતા એક જ વ્યવહારનો ભાગ અને હિસ્સો હોય તો પણ તેના આધારે અલગ એફ.આઈ.આર. નોંધી

શકાય નહીં. તેમણે સદર ચુકાદાના નીચેના અવલોકનો પર આધાર રાખ્યો હતો, જે નીચે મુજબ છે:

"૧૯૭૩ સી.આર.પી.સી. ખાસ કરીને સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩ ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ અહેવાલ મોકલ્યા પછી વધુ તપાસ માટે અને સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩(૮) હેઠળ સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટને આગળનો અહેવાલ અથવા અહેવાલો મોકલવા માટે જોગવાઈ કરે છે. એ પરથી ફલિત થાય છે કે જો બે એફ.આઈ.આર. – પ્રથમ અને બીજી – માં આરોપોનું ગંભીરપણું સાર અને સત્યમાં એક સમાન હોય, તો બીજી એફ.આઈ.આર. નોંધવી અને નવી તપાસ કરવી અને સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩ હેઠળ અહેવાલ મોકલવો એ અનિયમિત ગણાશે અને કોર્ટ તેની સંજ્ઞાન લઈ શકશે નહીં.

જો કે, તપાસની વ્યાપક સત્તા નાગરિકને એક જ ઘટનાના સંબંધમાં, જે એક અથવા વધુ કોન્ફિઝેબલ ગુનાઓને જન્મ આપે છે, સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩(૨) હેઠળ આખરી અહેવાલ દાખલ કરતા પહેલા અથવા પછી અનુગામી એફ.આઈ.આર. નોંધવાના પરિણામે દર વખતે નવી તપાસને આધીન કરવાનું વાજબી ઠેરવતી નથી. તે સ્પષ્ટપણે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪ અને ૧૫૬ ના દાયરાની બહાર હશે, ના, આપેલ કેસમાં તપાસની વૈધાનિક સત્તાના દુરુપયોગનો કેસ બનશે. અમારા મતે બીજી અથવા અનુગામી એફ.આઈ.આર. પર આધારિત નવી તપાસનો કેસ, જે સામો કેસ ન હોય, જે એક જ વ્યવહાર દરમિયાન આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ કરાયેલ તે જ અથવા જોડાયેલા કોન્ફિઝેબલ ગુનાના સંબંધમાં નોંધાયેલ હોય અને જે પ્રથમ એફ.આઈ.આર. ના અનુસંધાનમાં તપાસ હેઠળ હોય અથવા સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩(૨) હેઠળ આખરી અહેવાલ મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવામાં આવ્યો હોય, તે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અથવા બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬/૨૨૭ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવા

માટે યોગ્ય કેસ હોઈ શકે છે.

આ કેસમાં અપનાવવામાં આવેલ માર્ગ, એટલે કે, તે જ ઘટનાના સંબંધમાં બીજી એફ.આઈ.આર. તરીકે માહિતીની નોંધણી કરવી અને નવી તપાસ કરવી એ ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ સી.આર.પી.સી. ની જોગવાઈઓની યોજના હેઠળ પરવાનગીપાત્ર નથી, તેથી, હાથ ધરવામાં આવેલી તપાસ અને તેનો અહેવાલ અમાન્ય સિવાય કંઈ હોઈ શકે નહીં. તેથી, અમારી પાસે તેને રદ કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નથી, અને તપાસ એજન્સી માટે આગળની તપાસ કરવા, આગળનો અહેવાલ અથવા અહેવાલો મોકલવા અને આ રીતે કાયદા અનુસાર આગળ વધવા માટે મેજિસ્ટ્રેટના ક્ષાઈમ નંબર ૩૫૩/૯૪ અથવા ૩૫૪/૯૪ માં પરવાનગી મેળવવાનું ખુદ્દું રાખીએ છીએ."

૩.૫ શ્રી અમીને (i) ઉપકાર સિંહ વિરુદ્ધ વેદ પ્રકાશ અને અન્ય, એઆઈઆર ૨૦૦૪ એસસી ૪૩૨૦ (ii) બાબુભાઈ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, એઆઈઆર ૨૦૦૪ એસસી ૪૩૨૦ (iii) અંજુ ચૌધરી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય, ૨૦૧૩ ક્રિએલજે ૭૭૬ (iv) સુરેન્દર કૌશિક અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ અને અન્ય, ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૦૫ ઓફ ૨૦૧૩ તારીખ ૧૪.૦૨.૨૦૧૩ માં આપેલ (v) અમિતભાઈ અનિલચંદ્ર શાહ વિરુદ્ધ ધી સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન અને અન્ય, એઆઈઆર ૨૦૧૩ એસસી ૩૭૯૪ (vi) પી.શ્રીકુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય, એઆઈઆર ૨૦૧૮ એસસી ૧૪૮૨ (vi) કૃષ્ણા લાલ ચાઉલા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય, એઆઈઆર ૨૦૨૧ એસસી ૧૩૮૧ (vii) બી.વી. બાયરે ગૌડા વિરુદ્ધ નિસાર અહેમદ અને અન્ય, ૨૦૨૧ (૪) એકેઆર ૫૩૩ ના ચુકાદાઓ પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.

૪. વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી પ્રણવ ત્રિવેદીએ દલીલ કરી હતી કે, અરજદારના એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆત ગેરસમજભરી છે. શ્રી ત્રિવેદીએ રજૂઆત કરી હતી કે ઈન્ડિયન પેનલ કોડ હેઠળ અને પી.સી. એક્ટ હેઠળ નોંધાયેલ એફ.આઈ.આર. વચ્ચે તફાવત કરવો પડશે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે એ.સી.બી. વિભાગને મળેલી માહિતીના આધારે આકસ્મિક દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો. ભ્રષ્ટાચારનો આક્ષેપ જી.એસ.એલ.ડી.સી., ગાંધીનગરના તમામ અધિકારીઓ સામે હતો અને ૧૩.૦૪.૨૦૧૮ ના રોજ નોંધાયેલી પ્રથમ એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ ઓફ ૨૦૧૮ માં સમગ્ર તલાશી દરમિયાન સામે આવેલી ઘટનાઓનો વિગતવાર હિસાબ આપવામાં આવ્યો છે અને પી.સી. એક્ટની કલમ ૮, ૧૦, ૧૩(૧)(ડી)(ii), ૧૩(૨) હેઠળની પ્રથમ એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ ઓફ ૨૦૧૮ નું કારણ સહ-આરોપી - કે.સી. પરમાર અને હાલના અરજદાર મેનેજિંગ ડિરેક્ટર વચ્ચેના બિનહિસાબી નાણાંની ઘટના છે.

૪.૧ એ.પી.પી. શ્રી ત્રિવેદીએ જણાવ્યું હતું કે અનુગામી એફ.આઈ.આર. ને બીજી એફ.આઈ.આર. કહી શકાય નહીં, કારણ કે તે માત્ર હાલના અરજદાર સામે છે, કારણ કે તેઓ રોકડ અને સોનાની વસ્તુઓના કબજામાં મળી આવ્યા હતા જેના માટે તેઓ સંતોષકારક હિસાબ આપી શક્યા ન હતા, અને તેથી કલમ ૧૩(૧)(ઈ) અને ૧૩(૨) હેઠળ એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી. સદર ઘટનાને અરજદારની અપ્રમાણસર મિલકતના કબજાની તપાસ માટેનું મૂળ કારણ બનાવવામાં આવ્યું છે. તેમણે દલીલ કરી હતી કે અગાઉની એફ.આઈ.આર. માં કે.સી. પરમાર અને હાલના અરજદાર સામે ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી છે. જ્યારે આક્ષેપિત એફ.આઈ.આર. માં તપાસ સમયગાળો નક્કી કરીને તપાસ હજુ ચાલુ છે.

૪.૨ ચરણસિંઘ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, (૨૦૨૧) ૫ એસસીસી ૪૬૯

માં અહેવાલ થયેલ ચુકાદા પર આધાર રાખીને, વિદ્વાન એ.પી.પી. એ રજૂઆત કરી હતી કે, એન્ટી કર્પ્શન બ્યુરોએ તપાસ પૂર્ણ કરવા માટે મિલકત, એસેટ્સ અને તેવા પ્રકારના દસ્તાવેજોની ચકાસણી કરવાની અને પ્રક્રિયાને અનુસરવાની હોય છે. વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી ત્રિવેદીએ રજૂઆત કરી હતી કે તપાસ એજન્સી, એ.સી.બી. દ્વારા બાબતના રેકૉર્ડ પર દાખલ કરાયેલ સોગંદનામામાં દરોડા સંદર્ભે નોંધાયેલા ગુનાઓની વિગતો, સરકાર દ્વારા જી.એસ.એલ.ડી.સી. વિભાગને ફાળવવામાં આવેલ ગ્રાન્ટનો દુરુપયોગ થયો હોવાની વિગતો, ગ્રાન્ટની ફાળવણી મુજબ કામ થયું ન હોવાની હકીકત અને હોદ્દાનો દુરુપયોગ, દક્ષિણ ગુજરાતમાં જી.એસ.એલ.ડી.સી. ના અધિકારીઓ / કર્મચારીઓ સામે નોંધાયેલા અન્ય ગુનાઓની વિગતો, જી.એસ.એલ.ડી.સી. ના અધિકારીઓ / કર્મચારીઓ સામે નોંધાયેલા અપ્રમાણસર મિલકતના ગુનાઓ અને ફોરેન્સિક સાયન્સ લેબોરેટરી, ગાંધીનગર ખાતે હાથ ધરવામાં આવેલા આરોપી કે.સી. પરમાર અને હાલના અરજદાર – કનાઈયાલાલ સુંદરજી દેત્રોજાના એલ.વી.એ. રિપોર્ટની હકીકત આપેલ છે.

૫. એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગર ખાતે પી.સી. એક્ટની કલમ ૮, ૧૦ અને ૧૩(૨) હેઠળ ૧૩.૦૪.૨૦૧૮ ના રોજ આઈ-સી.આર. નંબર ૬/૨૦૧૮ વાળી એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી, ત્યારબાદ ૧૬.૦૪.૨૦૧૮ ના રોજ કલમ ૧૩(૧)(ડી)(ii) ઉમેરવામાં આવી હોવાનું નોંધાયું હતું. એફ.આઈ.આર. માં અન્ય બાબતોની સાથે એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે મુલાકાતના દિવસે, ૧૨.૦૪.૨૦૧૮ ના રોજ, તલાશી કાર્યવાહી દરમિયાન અને વિડિયોગ્રાફી હેઠળ બે પંચોની હાજરીમાં, શંકાસ્પદ કે.સી. પરમારના ચેમ્બરની તલાશી લેવામાં આવી હતી અને તેમના ચેમ્બરમાં તેમના ટેબલના ડાબી બાજુના ડ્રોઅરમાંથી, પંચોએ એક બેગ બહાર કાઢી હતી, જેમાં તેમને મોટી માત્રામાં રૂ. ૨૦૦, રૂ. ૫૦૦ અને રૂ. ૫૦ ના દરની ભારતીય ચલણી નોટો મળી આવી હતી. મની કાઉન્ટિંગ મશીન સાથે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાના કર્મચારી

મારફતે ટુકડીએ તે નાણાંની ગણતરી કરાવી હતી, જે રૂ. ૪૦,૫૨,૫૦૦/- થયા હતા.

૫.૧ આરોપીને પૂછપરછ કરવામાં આવી હતી કે તેમના ચેમ્બરના ડ્રોઅરમાંથી મળી આવેલા આ નાણાં તેમની પાસે કેવી રીતે આવ્યા. શ્રી કે.સી. પરમારે જણાવ્યું હતું કે તે નાણાં તેમના માટે મળ્યા ન હતા. વધુ સ્પષ્ટતા પર તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમની નિવૃત્તિ પછી, તેઓ કરાર આધારિત ધોરણે ત્યાં રહેવાના હતા અને વહીવટી વિભાગના વડા એમ.ડી. હોવાથી, તેમની સૂચના મુજબ, તેઓ વિવિધ વર્ગમાંથી આવતા નાણાં સ્વીકારતા હતા જે એમ.ડી. દ્વારા સીધા સ્વીકારવામાં આવતા ન હતા. તે નાણાં તેમના મારફતે ચૂકવવાના હતા. શરૂઆતમાં તેઓ અસહમત થયા હતા પરંતુ એમ.ડી. તેમના વડા હોવાથી અને તેમના નિયંત્રણ હેઠળ કામ કરવાનું હોવાથી, તેઓ તેમના વતી નાણાં સ્વીકારતા હતા, સંબંધિત સત્તાધિકારી / પક્ષકારો પાસેથી મળેલા નાણાં, તેઓ હાલના અરજદાર – કનાઈયાલાલ સુંદરજી દેત્રોજાને મોકલતા હતા.

૫.૨ સહ-આરોપી કે.સી. પરમારે જણાવ્યું હતું કે બદલામાં, પ્રસન્ન થઈને, અરજદાર તેમને તેમના હાથખર્ચ તરીકે સ્વેચ્છાએ નાણાં આપતા હતા, જે સહ-આરોપી કે.સી. પરમાર સ્વીકારતા હતા, અને તેમના દ્વારા વધુ સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી હતી કે છેલ્લા બે વર્ષથી, તેઓ તે રીતે નાણાં સ્વીકારતા હતા અને હાલના અરજદારને સોંપતા હતા, જે અરજદાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવતા હતા. આ બિનહિસાબી નાણાં, જે શ્રી કે.સી. પરમારના ચેમ્બરમાં તલાશી દરમિયાન મળી આવ્યા હતા, જે, આક્ષેપ કર્યા મુજબ, હાલના અરજદારની સૂચના હેઠળ સ્વીકારવામાં આવ્યા હતા અને તે પ્રથમ દર્શનીય રીતે ગેરકાયદેસર લાંચ હોવાનું જણાયું હતું અને જાહેર સેવક હોવાને નાતે તે બંનેની મિલીભગતથી ગુનો બનતો હોવાથી, જી.એસ.એલ.ડી.સી., ગાંધીનગરના એમ.ડી. તરીકે હાલના અરજદાર અને જોઈન્ટ ડિરેક્ટર તરીકે સહ-આરોપી – કે.સી. પરમાર સામે

પી.સી. એક્ટની કલમ ૮, ૧૦, ૧૩(૧)(ડી)(ii) અને ૧૩(૨) હેઠળ ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૫.૩ આ પ્રથમ દર્શનીય હકીકતો પર, ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ નોંધવામાં આવી હતી. તારીખ ૧૩.૦૪.૨૦૧૮ ની સદર એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ ઓફ ૨૦૧૮, એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગરની હેડ ઓફિસની સૂચના મુજબ ૧૨.૦૪.૨૦૧૮ ના રોજ જી.એસ.એલ.ડી.સી., ગાંધીનગરની ઓફિસ ખાતે તલાશી લેવામાં આવી તે દિવસે બનેલી ઘટનાઓની આખી શ્રેણીની ગણતરી કરે છે. આક્ષેપ એવો હતો કે સરકારી યોજનાઓની ગ્રાન્ટ મંજૂર કરવા માટે છેલ્લા ઘણા વર્ષોથી એજન્ટો અથવા અધિકારી/કર્મચારી મારફતે મોટી રકમનું કમિશન મેળવવાની સતત ફરિયાદો મળી રહી હતી, આમ વિશ્વસનીય માહિતીની ચકાસણી માટે, હેડ ઓફિસની સૂચના મુજબ આસિસ્ટન્ટ ડિરેક્ટર એન.આર. સોલંકીને સાથે રાખીને, તેમની સૂચના અને દેખરેખ હેઠળ, પંચો તરીકે બે જાહેર સેવકો સાથે, સેક્શન-૧૦/એ વિંગમાં તલાશી કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી હતી, જ્યાં ગુજરાત સ્ટેટ લેન્ડ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન, ગાંધીનગરની ઓફિસ આવેલી છે.

૫.૪ એવો આક્ષેપ છે કે એ-વિંગમાં આ તલાશી કાર્યવાહી દરમિયાન, હાલના અરજદાર પાસેથી રૂ. ૧,૨૮,૦૦૦/- ની બિનહિસાબી રકમ, બિલ સાથે રૂ. ૩૦,૫૮૪/- ની કિંમતનું સોનાનું પેન્ડન્ટ, કાનની બુટ્ટીઓ મળી આવી હતી. વધુમાં સહ-આરોપી કે.સી. પરમાર - જોઈન્ટ ડિરેક્ટર પાસેથી રૂ. ૪૦,૫૨,૫૦૦/- ની બિનહિસાબી રકમ, એમ.કે. દેસાઈ - આસિસ્ટન્ટ ડિરેક્ટર પાસેથી રૂ. ૯,૦૦,૦૦૦/-, એસ.એમ. વાઘેલા - ફીલ્ડ ઓફિસર પાસેથી રૂ. ૫,૦૦,૦૦૦/-, એસ.વી. શાહ - કંપની સેક્રેટરી પાસેથી રૂ. ૭૦,૦૦૦/- મળી આવ્યા હતા; આમ

પંચોની હાજરીમાં તલાશી કાર્યવાહી દરમિયાન કુલ રૂ. ૫૬,૫૦,૫૦૦/- ની રકમ જમ કરવામાં આવી હતી, અને જ્યારે ઉપરોક્ત તમામનો આ અંગે ખુલાસો પૂછવામાં આવ્યો ત્યારે ખુલાસો વાજબી જણાયો ન હતો, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે રૂ. ૫૬,૫૦,૫૦૦/- ની આ બિનહિસાબી રોકડ રકમ રજિસ્ટરમાં નોંધાયેલી ન હતી અને તે ગેરકાયદેસર લાંચ હોવાની શંકા હોવાથી, સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૦૨ હેઠળ પંચનામા દ્વારા નાણાં જમ કરવામાં આવ્યા હતા. પ્રારંભિક રીતે એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગરની જાનવાજોગ (પ્રારંભિક માહિતીની નોંધ) નંબર ૧ ઓફ ૨૦૧૮ નોંધવામાં આવી હતી. તલાશી દરમિયાન ગુજરાત સ્ટેટ લેન્ડ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન, ગાંધીનગરના તમામ દર્શાવેલ અધિકારીઓ/કર્મચારીઓનું વિડિયોગ્રાફી કરેલું નિવેદન આસિસ્ટન્ટ ડિરેક્ટર - શ્રી આર.એન. સોલંકીની હાજરીમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું.

૬. એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગર ખાતે દીપકકુમાર વિષ્ણુદયાલ પ્રસાદ દ્વારા એફ.આઈ.આર. નંબર ૬/૨૦૧૮ નોંધાવવામાં આવી હતી, જ્યારે એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગર ખાતે ક્રિષ્ણાબા રાજેન્દ્રસિંહ ડાભી દ્વારા ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ નોંધાવવામાં આવી હતી.

૬.૧ ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ માં, તારીખ ૧૨.૦૪.૨૦૧૮ ની તલાશી કાર્યવાહીનો સંદર્ભ આપતા, સદર અધિકારીએ નોંધ્યું છે કે ચકાસણી માટે, દરોડા પાડનાર ટુકડી દ્વારા આકસ્મિક તપાસ તરીકે 'એ-વિંગ' માં તલાશી કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી હતી. હાલના અરજદાર પાસેથી મળી આવેલ રૂ. ૧,૨૮,૦૦૦/- ની બિનહિસાબી રોકડ રકમ, રૂ. ૩૦,૫૮૪/- ની કિંમતનું સોનાનું પેન્ડન્ટ, કાનની બુટ્ટીઓ અને બિલ માટે પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૩(૧)(ઈ) અને ૧૩(૨) હેઠળ એફ.આઈ.આર. નંબર ૭/૨૦૧૮ નોંધવામાં આવી હતી. હાલના અરજદારે દરોડા

પાડનાર ટુકડી સમક્ષ જણાવ્યું હતું કે, સોનાનું પેન્ડન્ટ અને કાનની બુટ્ટી એ તેમની પત્ની માટે એનિવર્સરીની ભેટ હતી અને સોનાનું પેન્ડન્ટ અને કાનની બુટ્ટી ખરીદવા માટે તેમણે તેમના મિત્ર ભાવિન શાહ પાસેથી રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦/- ની લોન લીધી હતી. બિલ અન્ય કોઈ વ્યક્તિના નામે મળી આવ્યું હોવાથી, પંચોની હાજરીમાં ચકાસણી માટે, વિડિયોગ્રાફી હેઠળ, આસિસ્ટન્ટ ડિરેક્ટર શ્રીમતી રૂપલબેન સોલંકીએ અરજદારના ફોન પરથી મોબાઈલ સ્પીકર મોડ પર રાખી ભાવિન શાહને ફોન કર્યો હતો. એફ.આઈ.આર. માં નોંધવામાં આવ્યું છે કે સદર હકીકત ખોટી હોવાનું જણાયું હતું અને અરજદાર – આરોપી રૂ. ૧,૨૮,૦૦૦/- ની રકમ અને રૂ. ૩૦,૫૮૪/- ના સોનાના દાગીના માટે સંતોષકારક જવાબ આપી શક્યા ન હોવાથી, તેથી એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે તે કાયદેસરના સ્ત્રોતમાંથી મળી આવ્યા ન હતા, તેઆધાર પર પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૩(૧)(ઈ) અને ૧૩(૨) હેઠળ ફરિયાદ નોંધવામાં આવી હતી.

૭. અનુગામી એફ.આઈ.આર. સામેનો પડકાર એ ગ્રાઉન્ડ પર આપવામાં આવ્યો છે કે તે જ કોન્ફિઝેબલ ગુના અથવા તે જ ઘટના જે એક અથવા વધુ કોન્ફિઝેબલ ગુનાને જન્મ આપે છે તેના સંબંધમાં દરેક અનુગામી માહિતી મળ્યે બીજી એફ.આઈ.આર. હોઈ શકે નહીં અને નવી તપાસ થઈ શકે નહીં. એડવોકેટ શ્રી અમીન દ્વારા આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો હતો કે તમામ અનુગામી માહિતી સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૬૨ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે.

૮. ટી.ટી. એન્ટોની (ઉપરોક્ત) થી લઈને કેસ લોઝમાં થયેલા વિકાસ અને કાયદા સાથે તથ્યાત્મક પાસાંઓનું વિશ્લેષણ કરતા પહેલાં, વિદ્વત્ એડવોકેટ શ્રી અમીન દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદાઓમાં કરવામાં આવેલા કેટલાક અવલોકનોને ધ્યાનમાં લેવું ફળદાયી રહેશે.

(i) માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ટી.ટી. એન્ટોની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં અવલોકન કર્યું છે કે કોન્સિડેબલ ગુનાના આચરણ અંગેની પ્રથમ માહિતી કલમની જરૂરિયાતોને સંતોષે છે; બીજી એફ.આઈ.આર. હોઈ શકે નહીં અને પરિણામે તે જ કોન્સિડેબલ ગુનાના સંબંધમાં દરેક અનુગામી માહિતી મળ્યે નવી તપાસ થઈ શકે નહીં. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે, કોન્સિડેબલ ગુના અથવા કોન્સિડેબલ ગુના અથવા ગુનાઓને જન્મ આપતી ઘટના વિશે માહિતી મળ્યે અને સ્ટેશન હાઉસ ડાયરીમાં એફ.આઈ.આર. નોંધ્યેથી, પોલીસ સ્ટેશનના ઈન્ચાર્જ અધિકારીએ માત્ર એફ.આઈ.આર. માં નોંધાયેલા કોન્સિડેબલ ગુનાની જ નહીં પરંતુ તે જ વ્યવહાર અથવા તે જ ઘટના દરમિયાન આચરવામાં આવ્યા હોવાનું જણાયેલ અન્ય જોડાયેલા ગુનાઓની પણ તપાસ કરવાની રહે છે અને સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩ માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ એક અથવા વધુ અહેવાલો દાખલ કરવાના રહે છે.

(ii) ઉપકાર સિંહ વિરુદ્ધ વેદ પ્રકાશ અને અન્ય (ઉપરોક્ત) માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું કે, એ સ્પષ્ટ છે કે ટી.ટી. એન્ટોની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્યના કેસમાં કોર્ટે સંહિતાના દાયરામાંથી સામા કેસના સ્વરૂપમાં ફરિયાદની નોંધણીને બાકાત રાખી નથી; કોર્ટે માત્ર એટલું જ ધારણ કર્યું છે કે કેસ નોંધાયા પછી તે જ ફરિયાદી અથવા અન્ય લોકો દ્વારા તે જ આરોપી સામેની કોઈપણ વધુ ફરિયાદ સંહિતા હેઠળ પ્રતિબંધિત હતી કારણ કે તે સંબંધમાં તપાસ અગાઉથી જ શરૂ થઈ ગઈ હશે અને તે જ આરોપી સામેની વધુ ફરિયાદ મૂળ ફરિયાદમાં દર્શાવેલ હકીકતોમાં સુધારા સમાન બનશે તેથી સંહિતાની કલમ ૧૬૨ હેઠળ પ્રતિબંધિત રહેશે.

(iii) બાબુભાઈ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત (ઉપરોક્ત) માં માનનીય સર્વોચ્ચ

અદાલતે, અગાઉના નિર્ણયોની સમીક્ષા કર્યા પછી, એવો વ્યુહ વ્યક્ત કર્યો હતો કે કોર્ટે બંને એફ.આઈ.આર. ને જન્મ આપતી હકીકતો અને સંજોગોની તપાસ કરવી પડે છે અને બંને એફ.આઈ.આર. એક જ ઘટનાના સંબંધમાં એક જ બનાવ અંગેની છે કે કેમ અથવા તે એક જ વ્યવહારના બે અથવા વધુ ભાગો ધરાવતી ઘટનાઓ અંગેની છે કે કેમ તે શોધી કાઢવા માટે એકસમાનતાની કસોટી લાગુ કરવાની રહે છે, જો જવાબ હકારાત્મક હોય, તો બીજી એફ.આઈ.આર. રદ થવાને પાત્ર છે; જો કે, જો વિપરીત સાબિત થાય, જ્યાં બીજી એફ.આઈ.આર. માં વર્ણન અલગ હોય અને તે બે અલગ અલગ ઘટનાઓ/ગુનાઓ સંબંધિત હોય, તો બીજી એફ.આઈ.આર. પરવાનગીપાત્ર છે.

(iv) એડવોકેટ શ્રી અમીન દ્વારા આધાર રખાયેલ અંજુ ચૌધરી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય (ઉપરોક્ત) માં, જેમાં બે એફ.આઈ.આર. ની પરવાનગી પર માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ધારણ કર્યું હતું કે, એક જ ગુના માટે બે એફ.આઈ.આર. નોંધી શકાય નહીં. જો કે, જ્યાં ઘટના અલગ હોય, ગુનાઓ સમાન કે અલગ હોય, અથવા જ્યાં અનુગામી ગુનો એટલી માત્રાનો હોય કે તે પ્રથમ નોંધાયેલી એફ.આઈ.આર. ના મર્યાદા અને દાયરામાં ન આવતો હોય, તો બીજી એફ.આઈ.આર. નોંધી શકાય છે.

(v) પી.શ્રીકુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સન્માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે, બીજી એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં કાયદામાં કોઈ પ્રતિબંધ નહોતો અને એકવાર તે દાખલ થઈ જાય પછી, સદર એફ.આઈ.આર. કાયદા અનુસાર ગુણદોષ પર નોંધ લેવા અને કેસ ચલાવવા માટે સક્ષમ હતી.

(vi) કૃષ્ણા લાલ ચાઉલા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય (ઉપરોક્ત)

ના કેસમાં, સન્માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્ધારિત કર્યું કે, ઉપકાર સિંહમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે સર્વોચ્ચ અદાલતનો ટી.ટી. એન્ટોનીમાં અગાઉનો નિર્ણય તે જ ઘટના સંદર્ભે બીજી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં અવરોધરૂપ બનશે નહીં, જો આવી બીજી ફરિયાદ સામા પક્ષ દ્વારા સામી-ફરિયાદ તરીકે દાખલ કરવામાં આવી હોય; અને એવો રેશિયો નિર્ધારિત કર્યો કે, ટ્રાયલ જજની બંધારણ અને કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસીજર હેઠળ ફરજ છે કે તેઓ સબળ રીતે અને સંપૂર્ણ હદ સુધી, તેમને આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને પ્રારંભિક તબક્કે જ તુરં મુકદ્દમાઓને ઓળખીને તેનો નિકાલ કરે.

(vii) બી.વી. બાયરે ગૌડા વિરુદ્ધ નિસાર અહેમદ અને અન્ય (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સન્માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે તે જ ઘટના પર સામી ફરિયાદ હંમેશાં પરવાનગીપાત્ર છે કારણ કે ફરિયાદો અને બે એફ.આઈ.આર. હોઈ શકે છે, જો તે ફરિયાદ અને સામી ફરિયાદનો કેસ હોય અથવા પરિણામી ફરિયાદનો કેસ હોય, પરંતુ તે આ કેસની હકીકત ન હતી અને તેથી અવલોકન કર્યું કે કોઈ શંકા વિના તે 'એક્સમાનતાના સિદ્ધાંત'થી બાધિત થશે.

૯. પ્રસ્તુત બાબતમાં નિર્ણાયક હકીકત જી.એસ.એલ.ડી.સી., ગાંધીનગર ખાતે તલાશી કાર્યવાહીની છે. આકસ્મિક તપાસ જી.એસ.એલ.ડી.સી., ગાંધીનગરના અધિકારીઓ/સત્તાધિકારીઓ દ્વારા મોટા પાયે ભ્રષ્ટાચાર અંગે મળેલી વિશ્વસનીય માહિતીના આધારે હતી. પી.આઈ., એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશનના સોગંદનામામાં સરકારી યોજનાઓમાં ગ્રાન્ટ મંજૂર કરવા માટે તેમના વચેટિયાઓ અથવા અધિકારીઓ/કર્મચારીઓ મારફતે મેળવેલા ભારે કમિશનની માહિતી દર્શાવવામાં આવી છે. ૧૨.૦૪.૨૦૧૮ ની તે તારીખે, ટુકડીને પાંચ અધિકારીઓ પાસેથી બિનહિસાબી રોકડ નાણાં મળી આવ્યા હતા. આવી તલાશી સમગ્ર ગુજરાતમાં લગભગ અન્ય

ઓફિસોમાં પણ લેવામાં આવી હતી; હોદ્દાના દુરુપયોગ અને ભ્રષ્ટાચાર હેઠળ સાઠ કેસો નોંધવામાં આવ્યા હતા અને રાજ્યભરમાં જી.એસ.એલ.ડી.સી. ના અધિકારીઓ/કર્મચારીઓ સામે અપ્રમાણસર મિલકતના ગુનાઓ માટે તેર કેસો નોંધવામાં આવ્યા હતા.

૧૦. આ હકીકતોના પ્રકાશમાં, તપાસ યોગ્ય અને નિષ્પક્ષ રીતે થાય તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. કાયદાના મૂળભૂત શાસનનું પાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે તપાસ ન્યાયી, વાજબી, પારદર્શક અને ઝડપી હોવી જરૂરી છે. કોર્ટે એ પણ સુનિશ્ચિત કરવાનું છે કે તપાસ વાજબી હોય અને કાયદા અનુસાર સિવાય કોઈપણ રીતે વ્યક્તિની સ્વતંત્રતામાં અડચણ ઊભી ન કરે.

૧૦.૧ હાલના અરજદારે સહ-આરોપી કે.સી. પરમાર સાથે મળીને ગુનો કર્યો હોવાનું જણાયું હતું, તે માટે પી.સી. એક્ટની કલમ ૮, ૧૦, ૧૩(૧)(ડી)(ii) અને ૧૩(૨) હેઠળ ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ નોંધવામાં આવી હતી, જ્યારે ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ અરજદાર સામે જાહેર સેવક તરીકે, તેમની આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો કરતાં અપ્રમાણસર નાણાકીય સાધનો કે મિલકતનો સંતોષકારક હિસાબ આપી શક્યા ન હોવા માટે છે. અપ્રમાણસર મિલકતના કેસમાં તપાસની પ્રગતિથી માહિતગાર કરવા માટે એ.સી.બી. અધિકારી દ્વારા કોર્ટને સીલબંધ કવર હેઠળ અન્ય એક સોગંદનામું પૂરું પાડવામાં આવ્યું હતું.

૧૦.૨ પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૩(ડી)(ii) અને ૧૩(ઈ) સાથે કલમ ૮, ૧૦ હેઠળના ગુના વચ્ચેનો મૂળભૂત તફાવત, કલમ ૮ હેઠળના ગુનાને સ્થાપિત કરવા માટે આરોપીએ પોતાના માટે અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ માટે; કોઈપણ લાંચ; ભ્રષ્ટ કે ગેરકાયદેસર

સાધનો દ્વારા કોઈપણ જાહેર સેવકને કોઈ સરકારી કામ કરવા કે ન કરવા માટે, અથવા કલમમાં દર્શાવેલ કોઈપણ વ્યક્તિ પર મહેરબાની કરવા કે સેવા આપવા માટે પ્રેરિત કરવાના હેતુ અથવા ઈનામ તરીકે સ્વીકારી કે મેળવી, અથવા સ્વીકારવા સંમતિ આપી, અથવા મેળવવાનો પ્રયાસ કર્યો તે સાબિત કરવાના સ્વરૂપમાં રહેલો છે. લાંચની પ્રાપ્તિ ગુનો પૂર્ણ કરશે. વેલ, જાહેર સેવકને પી.સી. એક્ટની કલમ ૮ લાગુ પડશે કે કલમ ૭ લાગુ પડશે તે પ્રોસિક્યુશન દ્વારા નક્કી કરવાનો હકીકતનો વિષય છે.

૧૦.૩ પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ એ કલમ ૮ અથવા ૯ માં વ્યાખ્યાયિત ગુનાઓ માટે જાહેર સેવક દ્વારા કરવામાં આવતી દુષ્પ્રેરણ માટે શિક્ષાની જોગવાઈ કરે છે. પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૩(૧)(ડી)(ii), જાહેર સેવકે પોતાના હોદ્દાનો દુરુપયોગ કરીને પોતાના માટે કે અન્ય કોઈ વ્યક્તિ માટે કોઈ મૂલ્યવાન વસ્તુ કે નાણાકીય લાભ મેળવીને ગુનાહિત દુરાચારનો ગુનો કર્યો છે તેમ કહેવાય તે બાબતે છે, જે પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર બને છે.

૧૦.૪ પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૩(૨) હેઠળની શિક્ષાત્મક જોગવાઈ સાથેની સ્પષ્ટતા સાથે કલમ ૧૩(૧)(ઈ) આ પ્રમાણે વંચાય છે:

'કલમ ૧૩(૧)– જાહેર સેવક ગુનાહિત દુરાચારનો ગુનો કરે છે તેમ કહેવાય,–

(એ) ...

(બી) ...

(સી) ...

(ડી) ...

(ઈ) "જો તે અથવા તેના વતી કોઈ વ્યક્તિ, તેના હોદ્દાના સમયગાળા દરમિયાન

કોઈપણ સમયે, એવા નાણાકીય સાધનો અથવા મિલકતનો કબજો ધરાવે છે અથવા ધરાવતી હતી કે જેનો જાહેર સેવક તેની આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો કરતાં અપ્રમાણસર હોવાનો સંતોષકારક હિસાબ આપી શકતો નથી.

સ્પષ્ટતા.--આ કલમના હેતુઓ માટે, "આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો" એટલે કોઈપણ કાયદેસરના સ્ત્રોતમાંથી મળેલી આવક અને આવી પ્રાપ્તિ અંગે તે સમયે જાહેર સેવકને લાગુ પડતા કોઈપણ કાયદા, નિયમો કે હુકમોની જોગવાઈઓ અનુસાર જાણ કરવામાં આવી હોય."

૧૩(૨) કોઈપણ જાહેર સેવક જે ગુનાહિત દુરાચાર કરશે તે એવી મુદતની કેદની શિક્ષાને પાત્ર થશે જે [ચાર વર્ષ] કરતાં ઓછી નહીં હોય પરંતુ જે [દસ વર્ષ] સુધી લંબાવી શકાશે અને દંડને પણ પાત્ર થશે.'

૧૧. ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ માં નોંધવામાં આવ્યું છે કે હાલના અરજદારને રોકડ રકમ રૂ. ૧,૨૮,૦૦૦/- અને રૂ. ૩૦,૫૮૪/- ની કિંમતના સોનાના પેન્ડન્ટ, કાનની બુટ્ટી બાબતે સ્પષ્ટતા કરવા જણાવાયું હતું; બિલ અન્ય કોઈ વ્યક્તિના નામે હતું. અરજદારે જણાવ્યું હતું કે તેમણે તે વ્યક્તિ પાસેથી લોન લીધી હતી, જે ચકાસતાં ખોટી માલૂમ પડી હતી. અરજદાર રોકડ અને સોનાની વસ્તુઓના કબજાનો સંતોષકારક હિસાબ આપી શક્યા ન હતા, જેને અરજદાર સામે અપ્રમાણસર મિલકતના કબજા માટેની પૂછપરછ અને તપાસનો આધાર બનાવવામાં આવ્યો છે, અને આમ ૧૨.૦૪.૨૦૧૮ ની તે ઘટના, ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ ની નોંધણી માટેનું મૂળ કારણ બનાવવામાં આવ્યું છે.

૧૨. કલમ ૧૩(૧)(ઈ) હેઠળના આરોપને સમર્થન આપવા માટે સાબિત થવા જોઈએ તેવા ઘટકો આ પ્રમાણે છે: (૧) પ્રોસિક્યુશને સાબિત કરવું જ જોઈએ કે આરોપી જાહેર સેવક છે, (૨) નાણાકીય સાધનો અથવા મિલકતનું સ્વરૂપ અને પ્રમાણ જે તેના કબજામાં મળી આવ્યા છે, (૩) તેની આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો કયા હતા તે સાબિત કરવું જ જોઈએ એટલે કે પ્રોસિક્યુશનને જ્ઞાત હોય, (૪) તેણે સંપૂર્ણપણે વસ્તુલક્ષી રીતે સાબિત કરવું જ જોઈએ કે આરોપીના કબજામાં મળી આવેલા સાધનો અથવા મિલકત તેની આવકના જાણીતા સ્ત્રોત કરતાં અપ્રમાણસર હતા. એકવાર ઉપરોક્ત ઘટકો સંતોષકારક રીતે સાબિત થઈ જાય પછી, કલમ ૧૩(૧)(ઈ) હેઠળ ગુનાહિત દુરાચારનો ગુનો પૂર્ણ થાય છે, સિવાય કે આરોપી આવા સાધનો અથવા મિલકતનો હિસાબ આપવા માટે સક્ષમ હોય અને ત્યાર પછી જ પોતાની નિર્દોષતા સાબિત કરવાની જવાબદારી આરોપી પર ટ્રાન્સફર થાય છે.

૧૨.૧ પ્રોસિક્યુશને સ્થાપિત કરવું પડે છે કે જાહેર સેવક દ્વારા સંપાદિત કરવામાં આવેલી નાણાકીય સંપત્તિ તેની આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો કરતાં અપ્રમાણસર રીતે મોટી છે. ત્યાર પછી, જાહેર સેવકે આવી વધારાની મિલકતનો હિસાબ આપવો પડે છે. જાહેર સેવક આવો વધારો દર્શાવવામાં કે સ્પષ્ટ કરવામાં નિષ્ફળ જાય ત્યારે ગુનો પૂર્ણ બને છે. ૨૦૦૪ ક્રિ. એલ.જે. ૫૯૮ માં અહેવાલ થયેલ સ્ટેટ ઓફ મધ્યપ્રદેશ વિરુદ્ધ અવધ કિશોર ગુપ્તા અને અન્ય ના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપીને આ ખ્યાલ સારી રીતે સમજાવી શકાય છે. ફકરા ૫, ૬ અને ૭ અહીં નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:

"૫. કલમ ૧૩ વિવિધ પરિસ્થિતિઓ સાથે કામ કરે છે જ્યારે જાહેર સેવકે ગુનાહિત દુરાચાર કર્યો છે તેમ કહી શકાય. કલમની પેટા-કલમ (૧) ની કલમ (ઈ) નો ઉપયોગ આરોપી સામે કરવામાં આવ્યો છે. તે ત્યારે લાગુ પડે છે જ્યારે જાહેર સેવક અથવા તેના

વતી કોઈ વ્યક્તિ, તેના હોદ્દાના સમયગાળા દરમિયાન કોઈપણ સમયે, એવા નાણાકીય સાધનો અથવા મિલકતના કબજામાં હોય અથવા રહી હોય, કે જેનો જાહેર સેવક તેની આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો કરતાં અપ્રમાણસર હોવાનો સંતોષકારક હિસાબ આપી શકતો નથી. કલમ ૧૩ ની પેટા-કલમ (૧) ની કલમ (ઈ) એ ભ્રષ્ટાચાર નાબૂદી અધિનિયમ, ૧૯૪૭ (જેને 'જૂનો કાયદો' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની કલમ ૫ ની પેટા-કલમ (૧) ની કલમ (ઈ) ને અનુરૂપ છે. પરંતુ તેમાં આમૂલ ફેરફારો થયા છે. નવી કલમ હેઠળ, "આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો" નો અગાઉનો ખ્યાલ ભારે પરિવર્તનમાંથી પસાર થયો છે. ઉમેરાયેલી સ્પષ્ટતા મુજબ, પ્રોસિક્યુશનને મોટા ભાગે આરોપીની "આવકના સ્ત્રોત" ની તપાસ કરવાના બોજમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યું છે, કારણ કે સ્પષ્ટતામાં જણાવાયું છે કે "આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો" એટલે કોઈપણ કાયદેસરના સ્ત્રોતમાંથી મળેલી આવક, જેની પ્રાપ્તિ અંગે જાહેર સેવકને તે સમયે લાગુ પડતા કોઈપણ કાયદા, નિયમો અથવા હુકમોની જોગવાઈઓ અનુસાર જાણ કરવામાં આવી હોય. "આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો" શબ્દપ્રયોગ કેસની સંપૂર્ણ તપાસ પછી પ્રોસિક્યુશનને જ્ઞાત થયેલા સ્ત્રોતોનો સંદર્ભ આપે છે. એવો દાવો કરી શકાય નહીં અને કરી શકાય પણ નહીં કે "આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો" એટલે આરોપીને જ્ઞાત સ્ત્રોતો. પ્રોસિક્યુશન પાસે, બાબતોના સ્વરૂપમાં જ, આરોપી વ્યક્તિની બાબતો જાણવાની અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં. તે ઈન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટ, ૧૯૭૨ (ટૂંકમાં 'એવિડન્સ એક્ટ') ની કલમ ૧૦૬ ના અર્થમાં આરોપીના "વિશેષ જ્ઞાનમાં" હોય તેવી બાબતો હશે.

૬. કલમ ૧૩(૧)(ઈ) {જૂની કલમ ૫(૧)(ઈ)} માં "આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો" વાક્યપ્રયોગમાં સ્પષ્ટપણે "આવક" શબ્દ પર ભાર છે. એ અવલોકન કરવું પ્રાથમિક હશે કે જાહેર સેવકના સંબંધમાં, આવક એ હશે જે તેના હોદ્દા અથવા પોસ્ટ સાથે જોડાયેલી હોય, જે સામાન્ય રીતે વળતર અથવા પગાર તરીકે ઓળખાય છે. "આવક" શબ્દ પોતે જ

સ્થિતિસ્થાપક છે અને વ્યાપક અર્થ ધરાવે છે. જે કંઈપણ આવે છે અથવા પ્રાપ્ત થાય છે, તે આવક છે. પરંતુ, "આવક" શબ્દનો અર્થ અને દાયરો ગમે તેટલો વ્યાપક હોય, તે વ્યક્તિની મહેનત, અથવા નિષ્ણાતતા, અથવા મિલકત, અથવા રોકાણ સાથે કોઈ સંબંધ ન ધરાવતી પ્રાપ્તિ તરીકે સમજવા માટે અસમર્થ છે, અને જેનો આગળ એવો સ્ત્રોત હોય કે જેમાંથી નિયમિત આવક થઈ શકે કે ન પણ થઈ શકે. "આવક" શબ્દને સમજવામાં આ આવશ્યક લાક્ષણિકતાઓ મહત્વપૂર્ણ છે. તેથી, એવું કહી શકાય કે, જો કે "આવક" એ તેના મેળવનારના હાથમાં પ્રાપ્તિ છે, પરંતુ દરેક પ્રાપ્તિ આવકના સ્વરૂપમાં પરિણમશે નહીં. જાહેર સેવકના સંબંધમાં, તેને તેની સેવાનું જે પણ વળતર મળે છે, તે તેની આવકની પ્રાથમિક બાબત હશે. અન્ય આવકો જે જાહેર સેવકની આવક તરીકે ગણી શકાય, તે (એ) તેની મિલકત, અથવા (બી) તેના રોકાણમાંથી નિયમિત પ્રાપ્તિમાં હશે. આકસ્મિક લાભ, અથવા લાંચની કમાણી, ગુનો, અથવા વ્યક્તિઓ દ્વારા અનૈતિક સંચયમાંથી મળેલી પ્રાપ્તિ પ્રથમ દર્શનીય રીતે જાહેર સેવકની "આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો" માંથી પ્રાપ્તિ ગણાશે નહીં.

૭. ધારાસભાએ વિચારપૂર્વક "સંતોષકારક હિસાબ આપવો" શબ્દપ્રયોગનો ઉપયોગ કર્યો છે. "સંતોષકારક રીતે" શબ્દ પર ભાર હોવો જ જોઈએ અને ધારાસભાએ, આ રીતે, આરોપી પર માત્ર તેની પાસે આટલી બધી સંપત્તિ કેવી રીતે આવી તે અંગે વાજબી ખુલાસો રજૂ કરવાનો જ નહીં, પરંતુ તેનો ખુલાસો સ્વીકારવા યોગ્ય હતો તે બાબતે કોર્ટને સંતોષવાનો બોજ પણ સમજદારીપૂર્વક નાખ્યો છે.

૧૨.૨ ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ માં દર્શાવેલ ગુનો લાંચ મળવા પર પૂર્ણ થઈ ગયો હતો, જેમાં હાલના અરજદાર સહિત બે વ્યક્તિઓ સામે ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી છે, જ્યારે અરજદાર સામે ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ માં

નોંધાયેલ ગુનો, ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે નોંધવામાં આવ્યો હતો. બિનહિસાબી નાણાંની હકીકત સ્થળ પર જ નામાંકિત મિત્રને ફોન કરીને ચકાસવામાં આવી હતી.

૧૨.૩ વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા આધાર રખાયેલ ચરણસિંઘ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય (ઉપરોક્ત) માં, ફરિયાદ ૯.૧ માં નીચે મુજબ ધારણ કરવામાં આવ્યું છે:

"૯.૧ – આમ, એફ.આઈ.આર. અગાઉના તબક્કે પૂછપરછ પરવાનગીપાત્ર ઠેરવવામાં આવી છે અને માત્ર પરવાનગીપાત્ર જ નહીં પરંતુ ઇચ્છનીય છે, ખાસ કરીને એવા કેસોમાં જ્યાં આક્ષેપો તેની આવકના જાણીતી સ્ત્રોતો કરતાં અપ્રમાણસર મિલકતો/સંપત્તિઓ સંપાદિત કરવાના ભ્રષ્ટ આચરણના દુરાચારના હોય. એફ.આઈ.આર. ની નોંધણી અગાઉના તબક્કાની પૂછપરછ/પ્રારંભિક પૂછપરછ પછી, જો આવી પૂછપરછ દરમિયાન એકત્રિત કરાયેલી સામગ્રીના આધારે એવું જણાય કે ફરિયાદ ત્રાસદાયક છે અને/અથવા ફરિયાદમાં બિલકુલ તથ્ય નથી, તો એફ.આઈ.આર. નોંધી શકાશે નહીં. જો કે, જો સામગ્રી પ્રથમ દર્શનીય રીતે આચરવામાં આવેલા આક્ષેપિત ગુનાનું પ્રગટીકરણ કરે છે, તો એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવશે અને ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે અને આગળની તપાસ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસીજરની જોગવાઈઓ અનુસાર કરવામાં આવશે. તેથી, આવી પ્રારંભિક પૂછપરછ માત્ર એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે જ પરવાનગીપાત્ર રહેશે કે પ્રથમ દર્શનીય (કોન્ફિડેન્સલ) ગુનો પ્રગટ થાય છે કે કેમ અને ત્યારબાદ જ એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવશે. તેથી, આવી પ્રારંભિક પૂછપરછ તે આક્ષેપિત આરોપીના હિતમાં પણ રહેશે જેની સામે ફરિયાદ કરવામાં આવી છે."

૧૨.૪ સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ, સી.બી.આઈ. વિરુદ્ધ તપન કુમાર સિંઘ, (૨૦૦૩) ૬ એસસીસી ૧૭૫ ના કેસનો સંદર્ભ આપતાં, ચરણસિંઘ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર

અને અન્ય (ઉપરોક્ત) માં સન્માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ફક્ત ૯.૨ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૯.૨ સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ, સીબીઆઈ વિરુદ્ધ તપન કુમાર સિંહના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા ધારણ કરવામાં આવ્યું છે તેમ, કોન્ફિઝેબલ ગુનાના આચરણને પ્રગટ કરતી માહિતી આપનારની માહિતી નોંધતી જી.ડી. એન્ટ્રીને આપેલ કેસમાં એફ.આઈ.આર. તરીકે ગણી શકાય અને પોલીસને તેની તપાસ કરવાની સત્તા અને ક્ષેત્રાધિકાર છે. જો કે, યોગ્ય કેસમાં, જેમ કે જાહેર સેવક દ્વારા ભ્રષ્ટ આચરણના દુરાચારના આક્ષેપો, પ્રથમ માહિતી અહેવાલ નોંધતા અને વધુ તપાસ કરતા પહેલા, જો કોન્ફિઝેબલ ગુનો પ્રગટ થાય છે કે કેમ તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે પ્રારંભિક પૂછપરછ કરવામાં આવે, તો તેમાં કોઈ ભૂલ કાઢી શકાય નહીં. એફ.આઈ.આર. નોંધવાના તબક્કે પણ, જે બાબત ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે તે એ છે કે આપેલી માહિતી કોન્ફિઝેબલ ગુનાનું આચરણ પ્રગટ કરે છે કે કેમ અને આ રીતે નોંધાયેલી માહિતી પોલીસ અધિકારીને કોન્ફિઝેબલ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાની શંકા કરવા માટેનો આધાર પૂરો પાડતી હોવી જોઈએ. આ તબક્કે, જો પોલીસ અધિકારી આપેલી માહિતીના આધારે કોન્ફિઝેબલ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાની શંકા કરે તો તે પૂરતું છે, અને એ જરૂરી નથી કે તેઓ ખાતરીપૂર્વક સંતુષ્ટ હોય કે કોન્ફિઝેબલ ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે. ચુકાદાઓની શ્રેણીમાં આ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાની દરખાસ્ત હોવા છતાં કે પ્રથમ માહિતી અહેવાલ નોંધવાના તબક્કે, પોલીસ અધિકારી સંતુષ્ટ કે ખાતરી પામેલા હોવા જરૂરી નથી કે કોન્ફિઝેબલ ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે, પી. સિરાજદ્દીન (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને અને લલિતા કુમારી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને એફ.આઈ.આર. નોંધતા પહેલા, મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ એન્ટી-કરપ્શન એન્ડ પ્રોહિબિશન ઇન્ટેલિજન્સ બ્યુરો મેન્યુઅલ મુજબની પ્રક્રિયાને

અનુસરીને પૂછપરછ હાથ ધરવામાં આવે અને/અથવા કરવામાં આવે, તો એવું કહી શકાય નહીં કે તે ગેરકાયદેસર છે અને/અથવા પોલીસ અધિકારી, એન્ટી-કરપ્શન બ્યુરો પાસે એફ.આઈ.આર. નોંધાયા પહેલાના તબક્કે આવી પૂછપરછ કરવાનું કોઈ ક્ષેત્રાધિકાર અને/અથવા સત્તા અને/અથવા પાવર બિલકુલ નથી."

૧૩. એ.સી.બી. પોલીસ સ્ટેશન ખાતે પ્રથમ જાનવાજોગ નોંધ (પ્રારંભિક માહિતી નોંધ) નંબર ૧ ઓફ ૨૦૧૮ નોંધવામાં આવી હતી, જેણે ત્યારબાદ બંને એફ.આઈ.આર. ની નોંધણી તરફ દોરી ગઈ અને ઉપર નોંધ્યા મુજબ બીજી ઘણી એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી છે. એફ.આઈ.આર. નોંધવાના તબક્કે, પોલીસ અધિકારી સંતુષ્ટ કે ખાતરી પામેલા હોવા જરૂરી નથી કે કોન્ફિઝેબલ ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે. જો માહિતી કોન્ફિઝેબલ ગુનાનું આચરણ પ્રગટ કરે છે, તો તે તમામ જરૂરી પુરાવા એકત્રિત કરવા માટે તપાસ તંત્રને ગતિમાં મૂકશે, ત્યાર પછી કાયદા અનુસાર કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

૧૪. 'એક્સમાનતાની કસોટી' અને 'પરિણામ કસોટી' હાલમાં એફ.આઈ.આર. ની ટકપોષકતા નક્કી કરવા માટેના માર્ગદર્શક પરિબળો છે જે તે જ ઘટના અથવા ગુનાના સંબંધમાં બીજી એફ.આઈ.આર. અથવા અનુગામી એફ.આઈ.આર. તરીકે પ્રસ્તાવિત છે. ટી.ટી. એન્ટોનીમાં ઘડવામાં આવેલ 'એક્સમાનતાની કસોટી' ને બાબુભાઈ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાતના કેસમાં સમજાવવામાં આવી હતી, અને સી. મુનિયપ્પનમાં આધાર રખાયેલ 'પરિણામ કસોટી' ને અમિત શાહના કેસમાં લાગુ કરવામાં આવી હતી.

એ. (૨૦૧૦) ૧૨ એસસીસી ૨૫૪ માં અહેવાલ થયેલ બાબુભાઈ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાતના કેસમાં, ફકરા-૨૧ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

"૨૧. આવા કેસમાં કોર્ટે બંને એફ.આઈ.આર. ને જન્મ આપતી હકીકતો અને સંજોગોની તપાસ કરવી પડે છે અને બંને એફ.આઈ.આર. એક જ ઘટનાના સંબંધમાં એક જ બનાવ અંગેની છે કે કેમ અથવા તે એક જ વ્યવહારના બે અથવા વધુ ભાગો ધરાવતી ઘટનાઓ અંગેની છે કે કેમ તે શોધી કાઢવા માટે એકસમાનતાની કસોટી લાગુ કરવાની રહે છે. જો જવાબ હકારાત્મક હોય, તો બીજી એફ.આઈ.આર. ૨૬ થવાને પાત્ર છે. જો કે, જો વિપરીત સાબિત થાય, જ્યાં બીજી એફ.આઈ.આર. માં વર્ડન અલગ હોય અને તે બે અલગ અલગ ઘટનાઓ/ગુનાઓ સંદર્ભે હોય, તો બીજી એફ.આઈ.આર. પરવાનગીપાત્ર છે. જો એક જ ઘટનાના સંદર્ભમાં પ્રથમ એફ.આઈ.આર. ના આરોપી અલગ વર્ડન અથવા સામી દાવો સાથે આગળ આવે, તો બંને એફ.આઈ.આર. પર તપાસ હાથ ધરવી પડશે."

બી. (૨૦૧૩) ૬ એસસીસી ૩૪૮ માં અહેવાલ થયેલ અમિતભાઈ અનિલચંદ્ર શાહ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન અને અન્યના કેસમાં, (૨૦૧૦) ૯ એસસીસી ૫૬૭ માં અહેવાલ થયેલ સી. મુનિયપ્પન અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુમાં નિર્ધારિત કર્યા મુજબની 'પરિણામ કસોટી'ને મંજૂર કરવામાં આવી હતી, જ્યાં એવું સમજાવવામાં આવ્યું હતું કે જો બીજી એફ.આઈ.આર. નો ભાગ બનતો ગુનો પ્રથમ એફ.આઈ.આર. માં આક્ષેપ કરાયેલા ગુનાના પરિણામે ઊભો થતો હોય, તો બંને એફ.આઈ.આર. દ્વારા આવરી લેવાયેલા ગુનાઓ એક સમાન છે અને તે મુજબ, બીજી એફ.આઈ.આર. કાયદામાં અપરવાનગીપાત્ર રહેશે, જેથી સ્પષ્ટ થાય કે બંને એફ.આઈ.આર. માં આવરી લેવાયેલા ગુનાઓને પ્રથમ એફ.આઈ.આર. ના ભાગ તરીકે ગણવાના રહેશે. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે, અલગ-અલગ ગુનાઓને એક જ વ્યવહારના ભાગ તરીકે ગણવા જોઈએ કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે, સી. મુનિયપ્પન, (૨૦૧૦) ૯ એસસીસી ૫૬૭ માં નિર્ધારિત 'પરિણામ કસોટી' ની મદદ લઈ શકાય છે. સદર કસોટી એવું નિર્દેશિત કરે છે કે જો બીજી એફ.આઈ.આર. નો ભાગ બનતો ગુનો

પ્રથમ એફ.આઈ.આર. માં આક્ષેપ કરાયેલા ગુનાના પરિણામે ઊભો થતો હોય તો બંને એફ.આઈ.આર. દ્વારા આવરી લેવાયેલા ગુનાઓ એક સમાન છે અને, તે મુજબ, બીજી એફ.આઈ.આર. કાયદામાં અપરવાનગીપાત્ર રહેશે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, બંને એફ.આઈ.આર. માં આવરી લેવાયેલા ગુનાઓને પ્રથમ એફ.આઈ.આર. ના ભાગ તરીકે ગણવાના રહેશે. વધુમાં, માત્ર બે અલગ ફરિયાદો દાખલ કરવામાં આવી હોવાના કારણે એવો અર્થ થતો નથી કે તેમને એકત્રિત કરી શકાય નહીં અને એક ચાર્જશીટ દાખલ કરી શકાય નહીં.

સી. રિટ પિટિશન (ક્રિમિનલ) નંબર ૧૩૦ ઓફ ૨૦૨૦ માં અહેવાલ થયેલ અર્નબ રંજન ગોસ્વામી વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્યના કેસમાં સન્માનનીય સર્પોરચ અદાલતે ટી.ટી. એન્ટોની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ (ઉપરોક્ત) ના કેસનો સંદર્ભ આપતી વખતે અવલોકન કર્યું છે કે, ટી.ટી. એન્ટોની ઉપકાર સિંહ વિરુદ્ધ વેદ પ્રકાશમાં વિચારણા માટે આવ્યો હતો, તેથી ફકરા-૨૯ માં સંદર્ભનું અવલોકન કર્યું:

"૨૯- ટી.ટી. એન્ટોનીનો નિર્ણય ઉપકાર સિંહ વિરુદ્ધ વેદ પ્રકાશ ("ઉપકાર સિંહ") માં ત્રણ જજની બેંચ સમક્ષ વિચારણા માટે આવ્યો હતો. જસ્ટિસ એન. સંતોષ હેગડેએ, આ કોર્ટ વતી બોલતા રામ લાલ નારંગ વિરુદ્ધ સ્ટેટ (દિલ્લી એડમિનિસ્ટ્રેશન) ("રામ લાલ નારંગ"), કરી ચૌધરી વિરુદ્ધ શ્રીમતી સીતા દેવી ("કરી ચૌધરી") અને સ્ટેટ ઓફ બિહાર વિરુદ્ધ જે.એ.સી. સાલ્ડાન્હા ("સાલ્ડાન્હા") માં આ કોર્ટના અગાઉના નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. કોર્ટે નોંધ્યું કે કરી ચૌધરીમાં, આ કોર્ટે ધારણ કર્યું હતું કે:

"૧૧...અલબત્ત કાનૂની સ્થિતિ એ છે કે એક જ કેસના સંબંધમાં એક જ આરોપી સામે બે એફ.આઈ.આર. હોઈ શકે નહીં. પરંતુ જ્યારે એક જ બનાવના સંબંધમાં વિરોધી વર્ણન

હોય, ત્યારે તેઓ સામાન્ય રીતે બે અલગ અલગ એફ.આઈ.આર. નું સ્વરૂપ લેશે અને તે બંને હેઠળ એક જ તપાસ એજન્સી દ્વારા તપાસ હાથ ધરી શકાય છે."

૧૫. બંને એફ.આઈ.આર. એક જ ઘટનાના સંબંધમાં એક જ બનાવ અંગેની છે કે કેમ અથવા તે એક જ વ્યવહારના બે અથવા વધુ ભાગો ધરાવતી ઘટનાઓ અંગેની છે કે કેમ તે શોધી કાઢવા માટે 'એકસમાનતાની કસોટી' લાગુ કરવાની રહે છે, જો તેમ હોય, તો બીજી એફ.આઈ.આર. ટકપોષક નથી. પરંતુ જ્યારે બીજી એફ.આઈ.આર. માં વર્ડન અલગ હોય અને તે બે અલગ અલગ ઘટનાઓ / ગુનાઓ સંબંધિત હોય, તો બીજી એફ.આઈ.આર. પરવાનગીપાત્ર છે. તેથી, જ્યારે બીજી એફ.આઈ.આર. નું વર્ડન અલગ હોય, અને જ્યારે એક જ ઘટનાના સંદર્ભમાં પ્રથમ એફ.આઈ.આર. ના આરોપી અલગ વર્ડન અથવા સામી દાવો સાથે આગળ આવે, ત્યારે બંને એફ.આઈ.આર. પર તપાસ હાથ ધરવી પડે છે. પ્રસ્તુત બાબતમાં, ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ ના આરોપી શ્રી કે.સી. પરમારને તેમના ચેમ્બરમાં તેમના ટેબલના ડ્રોઅરમાંથી મળી આવેલા નાણાં વિશે પૂછવામાં આવ્યું હતું, જે રૂ. ૪૦,૫૨,૫૦૦/- હતા, તેમણે એવો દાવો કર્યો હતો કે તેઓ હાલના અરજદાર વતી નાણાં એકત્રિત કરતા હતા, તેથી સહ-આરોપીના તે વર્ડન પર, પ્રથમ એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી. બીજી એફ.આઈ.આર. હાલના અરજદારના કબજામાંથી મળી આવેલ બિનહિસાબી નાણાં અને સોનાની વસ્તુને સ્પર્શે છે. અરજદારનું એવું કહેવું ન હતું કે તે સહ-આરોપી કે.સી. પરમાર દ્વારા તેમને આપવામાં આવેલા નાણાં હતા, અથવા તેમને આપેલા નાણાંમાંથી તેમણે સોનાનું પેન્ડન્ટ અને કાનની બુટ્ટી ખરીદી હતી. આરોપીનું નિવેદન વિડિયોગ્રાફી કરવામાં આવ્યું હતું, વધુમાં બધું જ બે પંચોની હાજરીમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું. સહ-આરોપી કે.સી. પરમાર દ્વારા અરજદાર વતી નાણાકીય લાભ મેળવવાની ઘટના, અરજદારને પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૩(૨) સાથે વાંચતા કલમ ૮, ૧૦, ૧૩(૧)(ડી)(ii) ની કડક

જોગવાઈઓ હેઠળ લાવે છે.

૧૫.૧ જ્યારે પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૩(૨) સાથે વાંચતા કલમ ૧૩(૧)(ઈ) હેઠળના કેસ માટે, અપ્રમાણસર મિલકતની તપાસ માટે, જો એવું કંઈ મળી આવ્યું હોત કે અરજદાર વતી કે.સી. પરમાર નાણાકીય સાધનો અથવા મિલકતના કબજામાં હતા, તો તે કે.સી. પરમારને ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ માં સહ-આરોપી તરીકે ઉમેરી શક્યા હોત.

૧૫.૨ કલમ ૮, ૧૩(૧)(ડી)(ii) અને કલમ ૧૩(૧)(ઈ) વચ્ચેનો સાદો તફાવત નાણાકીય લાભ મેળવવાનું કૃત્ય હશે, લાંચ મળતાંની સાથે જ ગુનો પૂર્ણ થઈ જાય છે. જ્યારે કલમ ૧૩(૧)(ઈ) હેઠળના ગુનામાં, પ્રોસિક્યુશનની આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો કરતાં અપ્રમાણસર નાણાકીય સાધનો અથવા મિલકતનો 'સંતોષકારક હિસાબ આપવા' પર ભાર મૂકવામાં આવે છે. વધુમાં, પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૭ હેઠળ જોગવાઈ કર્યા મુજબ, કલમ ૧૩ ની પેટા-કલમ (૧) ની કલમ (ઈ) માં નિર્દેશિત ગુનાની તપાસ, સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસના હોદ્દાથી નીચેના ન હોય તેવા પોલીસ અધિકારીના હુકમ વિના કરવામાં આવશે નહીં.

૧૫.૩ પાછળથી થયેલી ફરિયાદને અગાઉની ફરિયાદ સાથે એકત્રિત કરી શકાય કે કેમ અને એક ચાર્જશીટ દાખલ કરી શકાય કે કેમ તે નિર્ધારિત કરવાની એરણ પર 'એક્સમાનતાની કસોટી' અને 'પરિણામની કસોટી' ની ચકાસણી કરી શકાય છે. અહીં બંને એફ.આઈ.આર. ની હકીકતો તરફ જોતાં, ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ એ પ્રથમ ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ માં આક્ષેપ કરાયેલા ગુનાનું પરિણામ નથી. આમ, 'પરિણામ કસોટી' ને લાગુ કરતાં, ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ ને ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ સાથે એકત્રિત કરી શકાય નહીં, જ્યાં સહ-આરોપીએ

હાલના આરોપી વતી અને તેના માટે નાણાકીય લાભ મેળવતાં ગુનો પૂર્ણ થઈ ગયો હતો. ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ માં તપાસ, ગુનો સાબિત કરવા માટે સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધીને, ચાર્જશીટ દાખલ કરીને પૂર્ણ થાય છે, જ્યારે ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ માં તપાસ અરજદાર પાસે ચકાસણી સમયગાળા માટે એ.સી.બી. દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી પ્રમાણભૂત પ્રક્રિયા મુજબ તેમની મિલકત, એસેટ્સ, બેંક સ્ટેટમેન્ટ્સ, ઈનકમ-ટેક્સ રિટર્નની વિગતો પૂરી પાડવાની માગણી સાથે શરૂ થશે. બંને આરોપીઓ સામે એક ચાર્જશીટ દાખલ કરવા માટે ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ ને ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૬ સાથે એકત્રિત કરી શકાય નહીં, જેમાં એક હાલના અરજદાર છે.

૧૬. ઉપરોક્ત ચર્ચાઓના પ્રકાશમાં, એવો નિષ્કર્ષ કાઢવામાં આવે છે કે ૨૦૧૮ ની એફ.આઈ.આર. નંબર ૭ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકપોષક છે. પરિણામે, અરજી ટકી શકતી નથી, તેથી, રદ કરવામાં આવે છે. રૂલ ડિસ્ચાર્જ કરવામાં આવે છે.

(ગીતા ગોપી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.